

Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych i nominacja w cieniu kampanii

Emil Plewa

12.10.2020

Artykuł w skrócie:

- Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych Ameryki odgrywa niebagatelną rolę w amerykańskim systemie ustrojowo-prawnym. Stanowisko tego organu istotnie wpływa na prawo i politykę kraju.
- 18 września 2020 roku zmarła sędzia Ruth Ginsburg, która piastowała tę funkcję od 1993 roku. Na jej miejsce, 26 września 2020 roku, Donald Trump nominował znaną z konserwatywnych poglądów Amy Barrett, której kandydatura oczekuje na zatwierdzenie przez Senat.
- Donald Trump stara się ukończyć procedurę zatwierdzenia nominacji przed wyborami, aby Amy Barrett mogła brać udział w rozpatrywaniu ewentualnych protestów wyborczych.

Sąd Najwyższy w amerykańskim systemie prawnym a realia polityczne

18 września 2020 roku zmarła słynąca z liberalnych poglądów sędzia Sądu Najwyższego USA Ruth Joan Bader Ginsburg, która piastowała tę funkcję od 1993 roku. Śmierć sędziego najwyższego organu judykatury, a następnie procedura wyłonienia następcy zawsze wzbudza w amerykańskim społeczeństwie emocje i staje się polem do politycznych i światopoglądowych przepychanek, zwłaszcza gdy sędzia umiera w trakcie trwania kampanii wyborczej.

Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych (Supreme Court of the United States) jest konstytucyjnym i federalnym organem władzy państwowej, „głową” władzy sądowniczej, która istnieje w ramach trójpodziału władzy i systemu *checks and balances*. W jego skład wchodzi 9 sędziów powoływanych przez Prezydenta za zgodą Senatu na dożywotnią kadencję. Na czele sądu stoi prezes, który jest powoływany w analogiczny sposób. Dożywotnia kadencja ma zapewnić całkowitą niezawisłość sądu i uchronić sędziów przed jakimkolwiek naciskiem i wywieraniem presji z zewnątrz. W praktyce zdarzało się, że sędziowie ze względu na wiek czy pogarszający się stan zdrowia dobrowolnie przechodzili na emeryturę uzyskując honorowy status „seniora”, nadawany od czasów przejścia na emeryturę sędziego Willis’a Van Devanter’a (1937). Do tej pory 53 na 114 sędziów Sądu Najwyższego

zrezygnowało z pełnienia obowiązków lub przeszło w stan spoczynku, a 61 sędziów zmarło w trakcie pełnienia funkcji.

W amerykańskim systemie ustrojowo-prawnym rola Sądu Najwyższego jest zdecydowanie większa niż w państwach europejskich, gdyż skupia w sobie zarówno kompetencje sądu powszechnego, administracyjnego, jak i konstytucyjnego, co w krajach europejskich jest zwykle rozdzielone na co najmniej trzy niezależne piony.

Oprócz rozstrzygania sporów prawnych, Sąd Najwyższy w systemie *common law* ma moc prawotwórczą tj. nadawania wyrokom mocy obowiązującego prawa, czyli tworzenia precedensów. Najistotniejszym zadaniem dziewiątki sędziów jest interpretowanie i orzekanie o zgodności z Konstytucją. Amerykańska Konstytucja jest bardzo krótka, lecz bardzo pojemna treściowo, a przez to nieprecyzyjna. Efektem jej nieprecyzyjności są liczne spory w dogmatyce amerykańskiego prawa konstytucyjnego.

Dwie sporne linie pogładowe (wykładnia statyczna i dynamiczna) dotyczą interpretowania ustawy zasadniczej. Wykładnia statyczna zakłada, że tekst prawny ma jedno stałe i niezmiennie znaczenie. W opisywanym przypadku, zwolennicy tej koncepcji są zwolennikami wykładania konstytucji w sposób jaki rozumieli ją ojcowie założyciele, bez względu na zachodzące zmiany. Sędziowie opowiadający się za tą wykładnią z reguły utożsamiają konserwatywny światopogląd i opierają się przed wprowadzaniem radykalnych zmian. Prawnicy o takim podejściu są preferowani przez republikańskich prezydentów.

Drugim rodzajem podejścia do interpretacji tekstu prawnego jest wykładnia dynamiczna, która zakłada, że znaczenie tekstu prawnego może się zmienić pod wpływem zmian w języku, zmian wartości ustawodawcy, lub zmian społecznych. Zwolennicy tej wykładni argumentują, że Konstytucja była spisana ponad 200 lat temu w określonych realiach historycznych i należy dopasować jej rozumienie do nowej sytuacji społecznej. Sędziowie aprobujący ten rodzaj wykładni znani są z liberalnego światopoglądu. Takie podejście pozwoliło przełamać orzecznictwo np. w sprawie aborcji (*Roe v. Wade*), czy podejścia do małżeństw osób tej samej płci w 2013 roku, a prawnicy o takim podejściu byli preferowani przez demokratycznych prezydentów. Jednakże, jak pokazuje historia, większość sędziów respektowała

i stosowała się do obu koncepcji, gdyż ich sztywne stosowanie jest niezmiernie trudne.

Podkreślić należy, że ten podział zatracił swój pierwotny wymiar i w mediach mówi się otwarcie o sędziach „konserwatywnych” i „liberalnych”. Spór o wykładnię stał się *de facto* drugorzędny. Zatem nie powinno dziwić, że w USA co jakiś czas porusza się kwestię stosunku sił dwóch największych partii politycznych w Sądzie Najwyższym. Czy jednak znaczy to, że sędziowie orzekają według własnych poglądów, a nie według litery prawa? Sędzia orzeka według prawa i własnego sumienia, jednakże specyfika amerykańskiego systemu pozostawia sędziom każdego szczebla znaczną swobodę decyzyjną, która wymaga od nich zajęcia stanowiska wedle swojej najlepszej wiedzy i sumienia, co stwarza pole do eksplikowania własnych poglądów na poszczególne kwestie. Uwidocznia się to szczególnie w Sądzie Najwyższym, gdzie często porusza się kwestie uregulowane w sposób niejasny, co stwarza możliwości do własnych interpretacji. System *common law* jest odmienny od znanego Europejczykom systemu prawa stanowionego i tradycji prawnej opartej na prawie rzymskim, tzw. *civil law*.

Śmierć Ginsburg i nominacja w trakcie kampanii prezydenckiej

Ruth Bader Ginsburg urodziła się 15 marca 1933 w Nowym Jorku. W 1954 roku uzyskała licencjat z nauk politycznych na Uniwersytecie Cornella, następnie rozpoczęła studia prawnicze na Uniwersytecie Harvarda (aby rozpocząć studia prawnicze w USA trzeba ukończyć wcześniej inny kierunek studiów). W 1959 roku uzyskała tytuł licencjata nauk prawnych. W swojej karierze wykładała na wielu prestiżowych amerykańskich uczelniach, w tym na Uniwersytecie Columbia, gdzie była pierwszą kobietą zatrudnioną stanowisku profesorskim. Prowadziła również badania na ustrojem Szwecji oraz poświęcała się na rzecz swobód obywatelskich i działalności antydyskryminacyjnej. W 1980 roku Jimmy Carter nominował ją na sędzię Federalnego Sądu Apelacyjnego dla Okręgu Dystryktu Columbia. Dnia 14 czerwca 1993 prezydent Bill Clinton nominował ją do Sądu Najwyższego, w miejsce Byrona White’a, który przeszedł w stan spoczynku. Była drugą kobietą-sędzią Sądu Najwyższego w historii USA po Sandrze Day O’Connor. Ginsburg była utożsamiana

ze skrzydłem liberalnym: popierała prawo do przerywania ciąży (Stenberg v. Carhart), swobodę stosunków homoseksualnych (Lawrence v. Texas) oraz sprzeciwiała się ograniczeniom obrotu gramami wideo z scenami przemocy (Brown v. Entertainment Merchants Association). Pomimo pogarszającego się stanu zdrowia - od 2009 roku zmagająca się z rakiem trzustki, a wcześniej jelita grubego - nie zrezygnowała z pracy w Sądzie Najwyższym. Zmarła 18 września 2020 roku, w wieku 87 lat. Co ciekawe, serdecznym przyjacielem Ruth Ginsburg był Antonin Scalia (zm. 2016), z którym pracowała najpierw w Sądzie Apelacyjnym, a później w Sądzie Najwyższym. Ich przyjaźń wzbudzała zdziwienie ze względu na przepaść światopoglądową jaka ich dzieliła, Scalia był bowiem znany z konserwatywnego światopoglądu.

Zważywszy na rolę jaką odgrywa Sąd Najwyższy i jak jego działalność może radykalnie wpłynąć na życie społeczne i polityczne, oraz biorąc pod uwagę spory w amerykańskiej nauce prawa, nominacja nowego sędziego musi być przemyślana, tym bardziej, że będzie on zasiadał w sądzie dożywotnio.

Przed takim wyzwaniem stanął Donald Trump. Podjęcie tej decyzji przypada niemalże na sam szczyt kampanii wyborczej przed wyborami prezydenckimi w cieniu zarówno pandemii COVID-19, licznych protestów, jak i widma kryzysu gospodarczego. 26 września 2020 roku Donald Trump nominował 48 letnią Amy Coney Barrett na sędziego Sądu Najwyższego w miejsce zmarłej Ruth Ginsburg. Jej nominacja oczekuje na zatwierdzenie przez Senat. Wybór nie był dużym zaskoczeniem, Amy Barrett była już wcześniej na tzw. oficjalnej liście potencjalnych kandydatów Donalda Trump'a (każdy prezydent sporządza taką listę). Barrett jest profesorem prawa w Notre Dame Law School oraz sędzią Sądu Apelacyjnego Stanów Zjednoczonych dla siódmego okręgu. Ma za sobą także praktykę urzędniczą i prywatną praktykę prawa.

Amy Barrett słynie z - zdaniem niektórych wręcz skrajnie - konserwatywnych poglądów. Znana jest ze sprzeciwu wobec wyroku Roe v. Wade dot. prawa do aborcji i wobec Obamacare, opowiada się także za tradycyjnie patriarchalnym modelem rodziny i powszechnym dostępem do broni.

Proces zatwierdzenia kandydatki przez Senat ma ruszyć 12 października 2020 roku, tak aby zakończył się jeszcze przed wyborami i by Barrett miała możliwość rozpatrywania skarg wyborczych. Demokraci wzywali do odłożenia nominacji w czasie i powołanie nowego sędziego już po wyborach. Jednakże, co warto podkreślić, aktualnie w Senacie zasiada 53 republikańskich senatorów, a Donald Trump zamierza wykorzystać tę przewagę, gdyż z wyborami prezydenckimi odbędą się także wybory do części Senatu i istnieje ryzyko, że Republikanie większość w senacie mogą stracić.

Demokraci zarzucają republikanom hipokryzję. Gdy w 2016 roku, zmarł sędzia Antonin Scalia, Barack Obama usiłował przeprowadzić procedurę nominacji Merricka Garlanda przed wyborami prezydenckimi. Wówczas - już zdominowany przez republikanów Senat - nie przeprowadził głosowania argumentując, że w roku wyborczym nie należy obsadzać wakatów w Sądzie Najwyższym. Ostatecznie Donald Trump po wygranych wyborach wycofał nominację Merrick'a Garland'a i nominował Neil'a Gorsuch'a (2017). W czasie ostatniej debaty prezydenckiej na zarzut Joe Biden'a odnośnie hipokryzji, Trump odparł, że "wybory mają konsekwencje".

Jeśli nominacja Amy Barrett zostanie zatwierdzona, będzie to oznaczało powiększenie przewagi konserwatywnego skrzydła w Sądzie Najwyższym w stosunku 6:3. Do tej pory stosunek sił wynosił 5:4, jednakże zdarzało się, że sędziowie czasem głosowali inaczej niż się spodziewano jak np. w przypadku trzech lipcowych wyroków z tego roku, dotyczących prawa do zachowania milczenia, swobody orzekania przez sędziów, oraz ochrony danych osobowych.

Jeśli kandydatura Amy Barrett zostanie zatwierdzona, będzie ona trzecią w historii kobietą-sędzią Sądu Najwyższego i trzecim sędzią mianowanym przez Donalda Trump'a. Przed listopadowym głosowaniem warto zastanowić się czy, a jeśli tak to w jaki sposób, nominacja Amy Barrett, wpłynie na poparcie Prezydenta Donalda Trump'a w wyborach prezydenckich.

Bibliografia:

Laidler P., Prawno-polityczny spór wokół wyboru sędziego Sądu Najwyższego USA po śmierci Antonina Scalii, Przegląd Sejmowy, nr 3/2016, str. 21-44,

Laidler P., Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych Ameryki: od prawa do polityki, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, wyd. 1, Kraków, 2011,

Małajny R., Rola Sądu Najwyższego w procesie wykładni konstytucji USA, Gdańskie Studia Prawnicze, XXXI, str. 322-334, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2014,

Urbańczyk M. (et al), Amerykańska myśl polityczna, ekonomiczna i prawna (Tom I), Łódź, 2018

Urbańczyk M. (et al) Konstytucja USA. Ze studiów nad amerykańskim systemem politycznym, Łódź, 2018,

http://issues2000.org/Antonin_Scalia.htm

http://issues2000.org/Ruth_Bader_Ginsburg.htm/

<http://niezniknelo.pl/OK2/swiat/usa-trzy-wyroki-sadu-najwyzszego/index.html>

<http://www.supremecourthistory.org/>

https://ballotpedia.org/Amy_Coney_Barrett

<https://edition.cnn.com/2020/08/01/politics/ruth-bader-ginsburg-cancer-2020-term-supreme-court/index.html>

<https://edition.cnn.com/2020/09/26/politics/amy-coney-barrett-supreme-court-notable-writings/index.html>

<https://edition.cnn.com/2020/09/26/politics/amy-coney-barrett-supreme-court-notable-writings/index.html>

https://en.wikipedia.org/wiki/Supreme_Court_of_the_United_States

<https://law.nd.edu/directory/amy-barrett/>

<https://www.fjc.gov/node/3979311>

<https://www.gazetaprawna.pl/artykuly/1491957,amy-coney-barrett-sad-najwyzszy-usa-trump.html>

[https://www.judiciary.senate.gov/imo/media/doc/Barrett%20SJQ\(PUBLIC\).pdf](https://www.judiciary.senate.gov/imo/media/doc/Barrett%20SJQ(PUBLIC).pdf)

<https://www.nytimes.com/2020/09/30/business/wall-street-uncertainty-election.html>

<https://www.nytimes.com/2020/09/30/climate/climate-amy-coney-barrett.html>

<https://www.nytimes.com/2020/09/30/opinion/presidential-debate-trump-biden.html>

<https://www.supremecourt.gov/>

<https://www.whitehouse.gov/articles/supreme-court-nominee-amy-coney-barrett-judges-not-policymakers/>

<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trumps-supreme-court-list/>

<https://www.wnp.pl/rynki-zagraniczne/usa-debata-prezydencka-na-początek-pytanie-o-sad-najwyzszy-i-nastepce-sedzi-ginsburg,421710.html>

O AUTORZE

Emil Plewa. Student prawa, administracji oraz filozofii na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Dyrektor ds. Rozwoju Naukowego Europejskiego Stowarzyszenia Studentów Prawa ELSA Poznań. Aktywny członek Samorządu studenckiego i działacz społeczny m. in. w Ogólnopolskiej Federacji Młodych. Zainteresowania koncentruje wokół integracji europejskiej, w szczególności jej prawnych aspektów, a także wokół krajów Beneluxu oraz obszaru postradzieckiego.

Sfinansowano przez Narodowy
Instytut Wolności - Centrum Rozwoju
Społeczeństwa Obywatelskiego ze
środków Programu Rozwoju
Organizacji Obywatelskich na lata
2018 – 2030

JEŻELI DOCENIASZ NASZĄ PRACĘ, DOŁĄCZ DO GRONA NASZYCH DARCZYŃCÓW!

Z otrzymanych funduszy sfinansujemy powstanie kolejnych publikacji.

Możliwość wsparcia to bezpośrednia wpłata na konto Instytutu Nowej Europy:

95 2530 0008 2090 1053 7214 0001 tytułem: „darowizna na cele statutowe”.